ЯК ДІЯТИ РАЗОМ? МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ, РОЗРОБЛЕНІ АСОЦІАЦІЄЮ «ДЛЯ ЗЕМЛІ» ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ-СОЮЗНИКАМИ

ІНФОРМАЦІЙНА БРОШУРА

Загальна редакція видання
Маґдалена Кава

Мовна редакція і коректура
Йоанна Стахира-Ґалянт

Переклад з польської мови
Андрій Савенець

Фотографії
Кароліна Бальмас-Пенчула, Юліта Дельбар, Вероніка Ліс, Броніслава Міхалек-Янц, Кацпер Пенчула, Ігор Тратковський

Графічний дизайн і верстка
Кароль Ґживачевський

Брошура підготована в рамках проєкту «Включені».

Проєкт фінансований Ісландією, Ліхтенштейном і Норвегією з фондів ЄЕЗ у рамках програми «Активні громадяни — Регіональний фонд».

Проєкт реалізують: Асоціація «Для Землі», Ґмінна бібліотека і Будинок культури у Лазісках, соціальний кооператив «Vintage Baby».

Асоціація «Для Землі»
Братнік 2023

dlaziemi.org

ВСТУП

Пропонована брошура представляє дві моделі співпраці, розроблені Асоціацією «Для Землі» в партнерстві з іншими суб'єктами.

Перша модель — це міжкультурна співпраця жінок. У нашому випадку це жінки з досвідом біженства та мешканки сільської місцевості. Модель була створена на основі багаторічної співпраці Асоціації «Для Землі» з жіночими середовищами, які функціонують у Люблінському воєводстві. Організація від 2009 року підтримує процес інтеграції біженців і біженок із суспільством, яке їх приймає, тому розроблену модель можна сприймати як ще один крок у цьому процесі.

Сама ідея створення моделі, результатом якої є Жіночий колектив «Включені», була, з одного боку, досить ризикована, а з іншого — якраз її основоположна засада свідчить про силу всієї ініціативи. Адже під час розробки концепції моделі її авторки передбачали цілком процесний і демократичний підхід до її творення. Вони дали собі повне право на те, щоб усе відбувалося в рамках процесу, який враховує різнорідні потреби членкинь Колективу. Завдяки підтримці тренерок, які мають досвід у керуванні груповим процесом, вдалося досягнути планованої мети — розробити міжкультурну модель співпраці жінок.

Друга модель постала на базі співпраці, яку Асоціація «Для Землі» налагодила з Інститутом польської філології Педагогічного університету ім. Комісії національної освіти у Кракові. Ця модель передбачала надання індивідуальної освітньої підтримки дітям шкільного віку, які живуть у Центрі для іноземців у Лукові, де Асоціація веде безперервну діяльність від 2009 року. Більшість заходів, реалізованих там Асоціацією, містила компонент, який передбачав підтримку освіти біженців і біженок. Налагоджена співпраця дозволяє ще на один рік продовжити довготривалий освітній процес, реалізований у рамках навчальної практики студентів — майбутніх учителів польської мови як іноземної.

Ми сподіваємося, що розроблені нами розв'язання послужать джерелом натхнення для схожих ініціатив. Ми розраховуємо на те, що наш досвід і поради полегшать перебіг цього процесу, а розроблені моделі сприятимуть підтримці тих спільнот, яким ви адресуєте свою діяльність.

Якщо ця брошура не відповідає на всі Ваші питання, щиро запрошуємо до контакту. Ми охоче поділимося своїм досвідом і надамо підтримку в Вашій діяльності. Контактні дані можна знайти на сайті Асоціації за адресою http://dlaziemi.org/kontakt.

Ця брошура ніколи б не з'явилася без допомоги людей, залучених у розроблення обох моделей. Я дуже дякую за присвячений час і бажання поділитися своїм досвідом д-р габ. проф. Педагогічного університету Малґожаті Памулі-Бегренс та Кароліні Суській.

Маґдалена Кава

ПРО РОБОТУ НАД МОДЕЛЯМИ

Із кожною нашою ініціативою пов'язана якась історія. А творені нами моделі — це пошуки найбільш ефективних і новаторських розв'язань, які часто є під рукою й досить очевидні, але чомусь непопулярні, не до кінця відкриті й не набули широкого використання.

Колективи ми намагалися створювати від початку поглибленої роботи з біженками. Спершу основою для цього була діяльність, пов'язана з мистецтвом і ремеслами. Так був створений Колектив «Другі речі», який розвивав художньо-ремісничу майстерню в Центрі для іноземців у Лукові. Він надихнув зустрічі польок і біженок, які навзаєм ділилися знаннями та вміннями. Колектив — це перебування разом, спільне вирішення проблем, але також розвиток захоплень та зацікавлень. Наступним кроком у розвитку спільної діяльності став Колектив «Включені».

Пандемія принесла багато розчарувань і складнощів, але навчила нас також цілком нових умінь, відкрила нові способи комунікації. Виклики часто мають два боки: складний і такий, із якого можна щось узяти. Якби не пандемія, ми б не створили стільки альянсів, які стали можливими завдяки онлайн-платформам на кшталт Teams і Zoom. Хоча їхнє використання спочатку ускладнювалося через відсутність достатніх інформатичних компетенцій, низьку

якість інтернет-з'єднання, цілком інший — порівняно з «живим» — вид контакту через екран, який руйнував ефект безпосередньої зустрічі тощо, вони надали також багато можливостей, яких ми не мали раніше. Це, зокрема, можливість надання освітньої підтримки людьми, які живуть у зовсім іншому місці, а навіть в іншій країні. Після вибуху пандемії додаткові заняття з дітьми з Центру для іноземців у Лукові проводили особи, які жили тоді у Швейцарії, Німеччині чи Франції, а форма онлайн давала можливість контакту і навчання. Модель занять для дітей народилася в результаті позашкільних уроків, які в перші місяці пандемії проводила для двох хлопців із Чечні викладачка польської мови як іноземної, що перебувала в той час у Швейцарії — проф. Малґожата Памула-Бегренс.

Ева Коздрай,
голова Асоціації «Для Землі»

МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ — МІЖКУЛЬТУРНІ АЛЬЯНСИ

Описана тут модель була створена на базі багаторічного досвіду Асоціації «Для Землі» у співпраці з установами та формальними й неформальними ініціативами на Люблінщині, зокрема в малих селах.

У 2015 році Асоціація «Для Землі» розпочала цикл зустрічей у жіночих середовищах, що функціонують переважно в сільській місцевості. Першим партнером цієї ініціативи була Асоціація підтримки активності «Bona Fides», потім ми потрапили до Ґмінної бібліотеки і Будинку культури в Лазісках та Асоціації жінок «Лазіщанки». У ході наступних зустрічей ми розбудовували дедалі ширшу мережу організацій та союзних ініціатив. Те, що об'єднувало всі місця, які ми відвідували, — це Клуби активних жінок або інші жіночі ініціативи, які там функціонували. Метою заходів було дати можливість жінкам, що живуть у селах і малих містечках, зустрітися з біженками. Для більшості польок це була перша нагода безпосередньо порозмовляти з людино, яка втекла зі своєї країни й шукає прихистку в Польщі. Окрім знайомства з історією конкретної жінки, обговорювалися також положення законодавства, які регулюють статус біженців і біженок. Зустрічі мали своє продовження в рамках наступних проєктів, реалізованих Асоціацією «Для Землі».

МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ — МІЖКУЛЬТУРНІ АЛЬЯНСИ

У 2021 році ініціатива отримала першу премію в Конкурсі «Громадянське суспільство для діалогу», що мав на меті просування громадянського суспільства і підтримку культурної різноманітності. Організатором конкурсу була Асоціація ООН у Польщі.

Прагнення збільшити участь жінок із досвідом біженства в ініціативах такого роду привело до ідеї створення Клубу зустрічей жінок у Центрі для іноземців. До нього запрошували польських мисткинь, які давали майстер-класи свого фаху, навчаючи жінок нових умінь. У результаті в Центрі було відкрито ремісничу майстерню та соціальний магазин «Другі речі», де продаються рукодільні вироби, виготовлені біженками.

Весь здобутий досвід був використаний у передумовах проєкту «Включені», який мав на меті, зокрема, створення міжкультурного жіночого колективу. До його складу ввійшли мешканки ґміни Лазіска та жінки з досвідом біженства, які живуть, зокрема, в Лукові, Любліні та Радзині Підляському. Процес творення колективу включав, зокрема, такі елементи:

- діагностична-інтеграційна зустріч, яка мала допомогти жінкам, зацікавленим створенням колективу, та зібрати цілі й очікування, пов'язані з функціонуванням цієї ініціативи,
- тренінги самооборони ВенДо, покликані зміцнити почуття дієвості у членкинь колективу та зміцнити групу,
- проєктні заняття з розробки продукту, який членкині колективу мали спільно виготовляти — завдяки використанню методу дизайн-мислення у весь процес на рівних правах були включені учасниці занять,
- участь представниць колективу в навчальній поїздці до Норвегії, під час якої вони відвідали партнерську організацію — соціальний кооператив «Vintage Baby». Там вони познайомилися з методами та інструментами, що використовуються кооперативом, який підтримує процес інтеграції й професійної активізації біженок, які мешкають у Саннефіорді,
- соціальна кампанія за участі членкинь колективу в соцмережах Facebook і TikTok та на порталі YouTube. Упродовж двох місяців тривання кампанії відеокліп переглянуло понад 146 тис. осіб, матеріали на порталі Facebook набрали більше 600 тис. переглядів, а кількість переглядів у застосунку TikTok перевищила 465 тис.

- Крім того, кампанія була зарахована в TikTok до групи реклам «Top Ads». Це означає, що система відзначила її як одну з найкращих реклам у своїй категорії. Матеріали кампанії також були розміщені в Медіабібліотеці ЄЕЗ і Норвезьких грантів.
- цикл зустрічей у Клубах активних жінок і жіночих групах, що функціонують на Люблінщині, під час яких була представлена ідея колективу та модель співпраці, яка мала заохотити до створення схожих ініціатив у відвідуваних місцях.

Розроблена нами модель є першою ініціативою в Люблінському воєводстві, яка таким комплексним чином пройшла процес створення міжкультурної групи.

Про цей досвід розповідає Кароліна Суська, лідерка Клубу активних жінок у Лазісках, із якою Асоціація «Для Землі» співпрацює від початку проведення зустрічей біженок із мешканками сіл і містечок Люблінського регіону.

ПОЧАТКИ

Зустрічі, які відбувалися від 2014 року, мали у випадку колективу велике значення, хоча, звісно, починаючи їх організовувати, ніхто не передбачав, що це триватиме аж так довго і виявиться таким чудовим досвідом. Спершу ми планували лише кілька зустрічей, тим часом вони відбуваються й досі. Я гадаю, що ці зустрічі були важливі передовсім із перспективи «призвичаєння» жінок із сільської місцевості до міжкультурності, адже вони не мають можливості на щодень спілкуватися з носіями іншої культури.

Важливе те, що зустрічі мали певну тяглість, вони не були одноразовими. Це був цикл, який повторювався, що давало реальний шанс пізнати іншу людину. Ми керувалися ідеєю, що зустрічаємося для того, щоб познайомитися й щось дізнатися одна про одну, але без нав'язаного згори сценарію.

Ми знали, що зустрічаємося з цікавою жінкою, яка приїхала до Польщі з іншої країни, і це був початок. Потім уже сам перебіг зустрічі відкривав різні стежки і теми. З перспективи часу я вважаю, що ці зустрічі мали колосальне значення для групи, яка тепер працює в колективі. Вона дуже зінтегрована, сповнена взаємної приязні й має величезне бажання робити щось разом.

ПРАГНУЧИ ВИКОРИСТАТИ НАШУ ІДЕЮ, ВАРТО ВЗЯТИ ДО УВАГИ...

Я почала б із відкритості свідомості й мислення. Варто дати собі простір на те, щоб такі зустрічі в різних установах були можливими, щоб їх можна було організовувати в невеликих спільнотах.

Якщо йдеться про питання конкретних кроків, я почала б від розмови. Це може здаватися банальним, але я почала б від налагодження контакту і з'ясування, наскільки ці зустрічі можуть розвивати.

Важливим чинником є спроба. Сама спроба. Важливо завчасу не налаштовувати себе, що в нашій спільноті це не вдасться. Я б радила таким групам, щоб вони просто почали діяти, не задумуючись над тим, скільки буде людей, чи ця формула прийметься. З моєї перспективи найкращим верифікатором ситуації є час, але також відносини. Ті, які будуть налагоджені, не дозволять, щоб ініціатива швидко вигоріла.

Тобто сценарій міг би виглядати так: відкрити мислення, прийняти рішення, що ми хочемо діяти, почати втілювати ідею, а згодом — піти за взаєминами.

Крім того, важливе значення має те, — і це якраз подіяло в нашому колективі, — що група сильно інтегрується вже на самому початку. Перші зустрічі були найважливішими. У процесі творення колективу зустрілися жінки, не всі з яких мали досвід спільної діяльності. Те, що нам вдалося зробити і що було фундаментом активності, — це збудування відносин і надання простору, щоб жінки могли провести у спільному гроні трохи часу, познайомитися й зблизитися. Коли налагоджуються приязні взаємини, жінки самі накручуватимуть механізм діяльності.

ЯК ПІДТРИМАТИ ЕНЕРГІЮ ГРУПИ І СПРЯМУВАТИ ЇЇ НА СТАБІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ?

Напевно шляхом підтримування зв'язку, зустрічі і спільного роблення різних речей. Не завжди це мусять бути стаціонарні зустрічі — іноді вистачить організація події онлайн. Важливою є спільнотність, коли ви робите щось разом. Усе це дозволяє будувати тісніші взаємини, а на основі взаємин витворюється енергія групи. У нашому колективі енергію підтримує якраз спільне творення різних речей.

НАКИДАЙМО СХЕМУ ДІЙ, ЯКА МОГЛА БИ ПРИДАТИСЯ ІНШИМ ГРУПАМ, ЩО ЦІКАВЛЯТЬСЯ ТАКОГО РОДУ ДІЯЛЬНІСТЮ

Напевно дуже допомагає присутність громадської організації або установи, яка має контакт із людьми, що перебувають у біженстві. Така організація/установа може допомогти об'єднати обидва середовища. Коли ми отримуємо зворотну інформацію про те, що нашу ініціативу цінують і нею захоплюються, я завжди зазначаю, що це не відбулося само собою. Всю ідею вдалося втілити завдяки тому, що зустрілися два суб'єкти. Один мав досвід у праці з біженцями й біженками, другий — у активізації жінок, що мешкають у сільській місцевості. По-друге, нам потрібно побудувати взаємини, оскільки ближче знайомство поза формалізованим середовищем може принести величезну користь.

У дальшій перспективі важливо дати жінкам простір і можливість самим вирішувати, що вони хотіли б спільно робити. У нашому випадку ця автономія справді величезна і ми сприймаємо її як цінність. Відсутність сценарію дій, нав'язаного згори, має велике значення.

Цінністю є також вікова різноманітність. Різний вік учасниць допомагає утримати колектив у ситуації, коли частина людей зайнята своєю роботою, але більше енергії можуть вкласти ті жінки, які вже вийшли на пенсію й мають більше вільного часу.

Прагнучи створити схему дій, ми мусимо також пам'ятати, що потрібен час. Це не спрацює відразу. А потім треба дотримуватися послідовності в діях, іти за кроками, які вже були зроблені.

ЯКІ ЗАГРОЗИ ІСНУЮТЬ У ВИПАДКУ ТАКОЇ ФОРМИ СПІВПРАЦІ І ЯКИМ ЧИНОМ МОЖНА ЇХ УНИКНУТИ?

У випадку нашого колективу, з моєї перспективи, найбільшою загрозою є відстань. Це пов'язане з місцем проживання окремих осіб. Нас розділяє трохи кілометрів і не завжди вдається швидко їх долати. Ми мусимо планувати з великим випередженням, не завжди вдається діяти «тут і тепер». Безперечно, нам вдалося б зробити більше, якби ми жили ближче одна до одної.

Якби я спостерігала за цим процесом із зовнішньої перспективи, то подумала б, що загрозою може бути побоювання, чи жінки, які входять до міжкультурного колективу, знайдуть спільну мову, чи їм вдасться зруйнувати стереотипи, чи їм буде про що розмовляти між собою, чи це буде для них цікаво. Але у випадку колективу «Включені» ці сумніви відразу розвіялися. Можливість зустрітися і порозмовляти дуже швидко дозволила усунути таку загрозу.

Інтеграційно-діагностичний вишкіл був першим проєктним заходом, із якого почався процес створення колективу. Після його завершення кожну з учасниць попросили відповісти на питання: «Що під час вишколу було для Тебе найціннішим, що Ти з нього виносиш із собою?». Ось що вони відповіли:

- Я виношу спокій і цікавість, бажання далі змінюватися і працювати над собою.
- Я виношу свідомість, що повинна більше цінувати себе.
- Я виходжу з позитивною енергією.
- Цінне було те, що ми могли послухати одна одну.

- Завдяки вишколу я змогла повірити в себе.
- Для мене важливий був час, проведений разом.
- Я виношу силу, віру в краще завтра.
- Важливо було усвідомити, що треба вміти слухати людей і вміти говорити так, щоб інші нас слухали.
- Я виношу з собою досвід зустрічі і слухання.
- Що для мене було важливе? Зустріч із жінками, з іншими культурами. Можливість порозмовляти про наші почуття, усвідомлення, що кожна з нас виняткова.
- Найціннішим був для мене досвід упевненості й відповідальності в моїй суспільній діяльності.
- Я виношу з собою атмосферу вишколу.
- Я виходжу з усвідомленням, що спільне мислення допомагає досягнути поставленої мети.

На потреби соціальної кампанії «Те, що найважливіше» ми запитали членкинь колективу, чим є для них участь у цій ініціативі й чому вони зважилися на таку активність. Нижче пропонуємо зібрані відповіді:

- Я щаслива в колективі, бо знаю, що нас багато чого об'єднує, хоч ми й різні.
- Я в колективі, бо знаю, що разом ми можемо більше.
- Я в колективі, бо знаю, що неважливо, де ми народжуємося — важливо, яку ми надаємо одна одній підтримку.
- Я в колективі, бо знаю, що в жінках є сила і вони можуть багато досягнути разом.
- Я в колективі, бо знаю, що разом ми можемо багато зробити одна для одної.
- Я в колективі, бо знаю, що нас багато об'єднує, хоча ми не такі самі. Мені подобається ця інакшість.
- Я в колективі, бо знаю, що різноманітність збагачує.
- Я в колективі, бо я рада бути там, де я бажана гостя. Для мене присутність друзів — це життя.
- Я в колективі, бо колектив змінює світ.
- Я в колективі, бо знаю, що ми поділяємо ті самі цінності.

Від жовтня 2022 року відбувалися зустрічі в жіночих середовищах на Люблінщині. Членкині колективу відвідали Лазіска, Ґалензув Колонію Першу, Колонію Нєдзьвяду, Радечницю, Яблонну Майонтек. Після кожної з цих зустрічей учасниці заповнювали оцінювальну анкету. Нижче подаємо висловлювання учасниць зустрічей, які діляться враженнями після ознайомлення з ідеєю колективу та його досягненнями:

- Такі зустрічі показують, що варто відкриватися на інших.
- Ця зустріч дуже надихнула, змотивувала нас до діяльності.
- Сьогоднішня зустріч показала мені, як багато всього треба зробити. Тепер я маю інший погляд на нинішню ситуацію, з'явилася думка — разом ми можемо більше! Крім того, варто іноді затриматися й поставити себе на місце іншої сторони.
- Це був дуже добрий час. Ми зінтегрувалися, познайомилися з ідеями інших жінок. Я виїжджаю з натхненням до роботи.
- З пізнаних історій я дізналася, що після такого складного досвіду, який переживають біженки, можна підвестися і йти далі.
- Завдяки цій зустрічі ми стали ближчими одна одній — усі з нас, що там були. Я усвідомила собі, наскільки сильними є жінки.

- Я зрозуміла, що можна інакше подивитися на біженців, а одночасно помітити, що всі жінки на світі такі самі — ми маємо такі самі клопоти, радощі та мрії.
- Ця зустріч була для нас дуже позитивна, я виношу з собою приємні спогади.
- Зустріч дала мені можливість пізнати проблеми, з якими змагаються біженки, я пізнала також їхні потреби і відчуття. Я ніколи не розмовляла таким чином про ситуацію біженців, це мені дуже багато дало — я намагалася краще їх зрозуміти й усвідомити, що вони втратили, залишаючи свою батьківщину.
- Така зустріч показує, наскільки важливі речі можуть відбутися, якщо діяти спільними зусиллями.
- Це була чудова і зворушлива зустріч.
- Такі події мотивують жінок до того, щоб брати життя у свої руки і брати відповідальність за свої рішення, зміцнюють інтеграцію та спонукають до того, щоб пізнавати себе й інших.
- Із зустрічі я виношу радість, задоволення, що я могла взяти в ній участь. Я рада, що пізнала інших жінок та їхні історії. У мене народилося питання: як сьогоднішня зустріч вплине на мої рішення і на мої вибори?

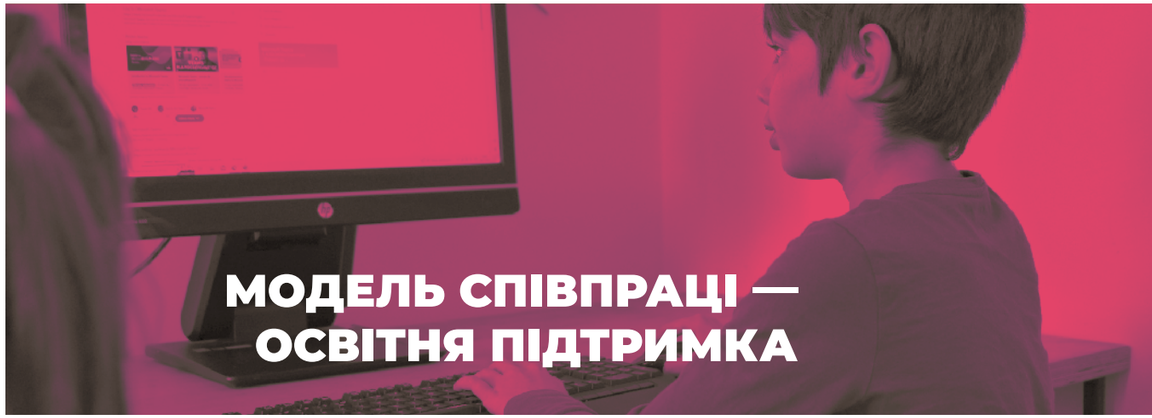

МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ — ОСВІТНЯ ПІДТРИМКА

Наступна модель, яку нам вдалося розробити в рамках проєкту «Включені», — це заходи, спрямовані на підтримку в навчанні дітей-іноземців із досвідом біженства.

Асоціація «Для Землі» налагодила формальне партнерство з Інститутом польської філології Педагогічного університету ім. Комісії національної освіти у Кракові. Завдяки цій співпраці кожній дитині шкільного віку, яка мешкає в Центрі для іноземців у Лукові[1], надано підтримку у вивченні польської мови. Заняття велися студентами і студентками спеціальностей «Логопедія» та «Польська філологія», які готуються до викладання польської мови як іноземної, та відбувалися у рамках педагогічної практики, включеної до навчальної програми. Завдяки цьому студенти і студентки перебувають під постійною опікою викладачок, які відповідають за підготування до практики та наглядають за її перебігом. Перед початком уроків проводяться підготовчі заняття, завдяки чому студенти і студентки здобувають свідомість того, з якими проблемами й викликами можуть зіштовхнутися. Керівниці практики спостерігають за ходом проведення занять,

1 У заняттях можуть також брати участь діти шкільного віку, які вже виселилися з Центру після завершеної процедури легалізації перебування, але оселилися на території Лукова.

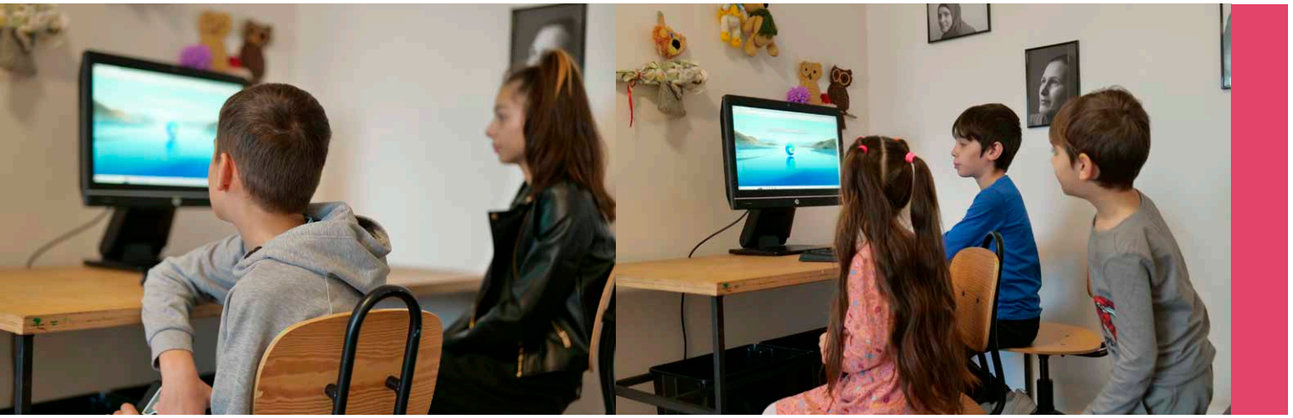

що дозволяє невідкладно повідомляти про виклики, які з'являються, а у разі потреби надавати допомогу й організаційну чи предметну підтримку.

Річна робота з однією дитиною дозволяє детально ознайомитися з її ситуацією, з рівнем знань із польської мови та інших предметів, а також налагодити взаємини — збудувати почуття довіри і безпеки, необхідне у процесі навчання. Крім того, студенти і студентки, які проходять практику, отримують можливість пізнати специфіку роботи з іноземною дитиною, яка опинилася в біженстві. Така практика дозволяє оперативно використовувати знання, що здобувається під час занять, включених до навчальної програми.

З огляду на відстань, яка відділяє дітей, що живуть у Центрі для іноземців, та студентів і студенток, які проводять із ними уроки, заняття відбуваються дистанційно. Така форма має свої обмеження. Однак без застосування цього розв'язання не було б можливості утримати таку довготривалу й систематичну форму індивідуальної мовної підтримки, що пропонується кожній дитині шкільного віку, яка проживає в Центрі.

На Асоціації «Для Землі» лежить відповідальність за підготування всього процесу практики з організаційного боку, в тому числі забезпечення контактної особи, яка доступна під час ведення занять, уможливлює контакт із батьками та нагадує про заняття тим дітям, які цього потребують. Асоціація у співпраці з Педагогічним університетом ім. Комісії національної освіти у Кракові також забезпечила дітей обладнанням, необхідним для участі в заняттях, та подбала про інтернет-з'єднання належної якості.

Співпраця, розпочата у 2020/2021 навчальному році, була першою і до сьогодні залишається єдиною ініціативою в Польщі, що забезпечує дітям-іноземцям із досвідом біженства індивідуальну підтримку у вивченні польської мови.

Про те, як ця модель функціонує, розповідає д-р габ. проф. ПУ Малґожата Памула-Бегренс із Інституту польської філології Педагогічного університету ім. Комісії національної освіти у Кракові — авторка ідеї цієї ініціативи та одна з керівниць практики.

ПОЧАТКИ

Модель не була надихнута жодним подібним заходом, що реалізуються іншими університетами чи громадськими організаціями. Усе відбулося дуже спонтанно! Моє знайомство з Асоціацією «Для Землі» розпочалося ще до пандемії Covid-19. Ми знали, що організація співпрацює з Центром для іноземців у Лукові, і налагодили з нею контакт. Коли школи закрили через пандемію, я вирішила, що добре було б підтримати дітей, які там живуть, і кілька місяців працювала індивідувально з однією з сімей. Побачивши, що це приносить результати, я вирішила, що, маючи університетську базу, можу зробити більше, залучаючи до цього моїх студенток і студентів.

А отже, все почалося від мого індивідувального досвіду й відкритості Еви Коздрай — голови Асоціації «Для Землі», яка охоче відгукнулася на мою пропозицію. Після періоду індивідуальної роботи, прагнучи збільшити ефективність допомоги, я залучила до цієї ініціативи студенток і студентів.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ, БЕЗПЕРЕЧНО, ПРИНОСИТЬ БАГАТО КОРИСТІ, АЛЕ ПОВ'ЯЗАНЕ ТАКОЖ ІЗ БАГАТЬМА РИЗИКАМИ. ЯК ІЗ ВАШОЇ ПЕРСПЕКТИВИ ВИГЛЯДАВ ЦЕЙ ПРОЦЕС ПІДГОТУВАННЯ І ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ДІТЕЙ, ЩО МЕШКАЮТЬ У ЦЕНТРІ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ У ЛУКОВІ?

МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ — ОСВІТНЯ ПІДТРИМКА

Величезною допомогою є те, що Асоціація «Для Землі» весь час присутня в цій ініціативі. Вона знайшла співробітницю, яка пильнує за всім процесом. Це величезна підтримка. Асоціація справді надзвичайно добре управляє всім з організаційного боку. Усе є вчасно — списки дітей, контакти з батьками.

Якщо йдеться про нашу участь, університет подбав про те, щоб діти отримали університетські облікові записи. Це робить можливим повноцінне використання навчальної платформи, на якій ми працюємо в університеті.

Спочатку ми мали величезні технічні проблеми. Інтернет-з'єднання у Центрі було поганої якості, діти не мали комп'ютерів, а коли з'явилися комп'ютери, не було навушників. Отож ми провели в університеті акцію до Дня святого Миколая і кожна дитина отримала навушники, які ми надіслали до Центру, а Асоціація подбала про те, щоб вони справді потрапили до дітей.

Врешті нам вдалося також розв'язати проблему з інтернетом — ми знайшли фірму, яка взяла це на себе. Ці складнощі ми можемо визначити як технічні.

З іншого боку, з'являються виклики, пов'язані з тим, як збудувати взаємини між дитиною та особою, яка її навчає. Для цього потрібен час і ми дуже намагаємося, щоб упродовж року дітей навчали ті самі люди. Початки завжди бувають складними, діти не завжди пунктуальні, під час уроків не завжди мають при собі те, що повинні. Не завжди умови для навчання є відповідними. У цій сфері нам, безперечно, потрібно ще багато зробити. Водночас ми пам'ятаємо, що це випливає зі специфічної ситуації, в якій ці діти перебувають. З одного боку, тут потрібно вирішити технічні проблеми, але є також проблеми з мотивацією. Деяким дітям хочеться вчитися, вони знають, що знання польської мови їм необхідне. Вони відчувають сенс вивчення польської мови, бо це дорога в їхніх планах, але не у всіх дітей мотивація достатньо велика, щоб почати брати приватні уроки. Декому з них важко навчатися дистанційно, їм не вистачає безпосереднього контакту, не вдається швидко налагодити взаємин із тими, хто їх навчає, що має ключове значення в цьому процесі.

Однак, коли вже це вдасться, з'являється незвичайний досвід. Наприклад, минулого року до мене подзвонили перелякані студентки, які сказали: «Пані Професор, чи Ви знаєте, що в цієї дівчинки через три тижні іспит, а її сім'я має виїхати з Центру? Будь ласка, зробіть щось». Тут дуже добре було видно взаємини і відповідальність студенток, які готували свою ученицю до іспиту. Це було для них надзвичайно важливо.

Про значення взаємин свідчить ще одна подія. У Центрі в Лукові мешкають переважно чеченські діти. Після вбивства вчителя у Франції, яке скоїв чеченець, я задумалась над тим, як відреагують на цю подію студентки і студенти, оскільки вони навчають переважно чеченських дітей. Виявилося, що це не мало жодного значення, адже це були «їхні» діти — діти, яких вони знали, з якими збудували взаємини. Цей досвід показав, що поодинокі ситуації не впливали на взаємини. Це було дуже цікаво.

До складнощів треба зарахувати факт, що нам досі не вдається вписати цієї співпраці до довгострокової стратегічної діяльності Інституту польської філології Педагогічного університету ім. Комісії національної освіти у Кракові. Я сприймаю це як певну організаційну проблему. Попередня дирекція Інституту підтримувала нашу спеціалізацію «Методика викладання іноземних мов» і давала нам багато простору для дії, переконана, що якщо ми вважаємо щось добрим і потрібним, це дійсно так є, і завдяки цій довірі співпраця складалася краще. Водночас треба підкреслити, що зовнішні умови були інші — контакти з дітьми, які мали досвід міграції, а особливо біженства, були набагато більш рідкісні. Тому на спеціалізації «Методика викладання іноземних мов» це був єдиний шанс контакту з такими дітьми. Ми висували тоді аргументи, що дозвіл та таку співпрацю і ведення дистанційних занять для дітей у Лукові — це для наших студентів і студенток єдина нагода налагодити контакт із дітьми, які мають досвід міграції, причому настільки специфічної, як біженство. Тепер умови змінилися — українські діти є практично в кожній краківській школі.

ЩО МАЄ БУТИ РЕЗУЛЬТАТОМ РЕАЛІЗОВАНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИКИ?

Спочатку я уявляла, що це буде мовна підтримка для дітей, що саме вони будуть головними бенефіціарами й бенефіціарками. Із часом виявилося, що це приносить також велику користь студентам і студенткам. У цьому випадку помітно передовсім величезну зміну в їхньому ставленні. Вони дуже анґажуються в цей процес, розуміють проблеми, які з'являються.

Перед початком практики я проводжу організаційну зустріч, під час якої розповідаю про специфіку роботи з дітьми із досвідом біженства. Підкреслюю, що студенти і студентки повинні перестати думати, ніби діти отримують якийсь дарунок, і те, що вони роблять для дітей, є безцінним. Я кажу їм, що діти мають свої проблеми, заняття студентів із ними — це лише один із елементів їхнього шкільного життя і цих уроків не можна сприймати в категоріях місії. Я намагаюся впоїти їм тверезий погляд на речі, водночас даючи їм зрозуміти, що вони роблять «добру роботу» і багато чого можуть запропонувати цим дітям, але якщо дитина не з'явиться на уроці, це не означає, що вона «невдячна» й не цінує того, що отримує. Звичайно, ці уроки важливі й потрібні, але студентки і студенти також беруть щось для себе. Вони можуть навчати цих дітей, це збагачує процес їхньої професійної освіти.

Я намагаюся також пояснити, в яких умовах живуть учні й учениці. Тут спираюся також на власний досвід: спершу я навчала двох дітей, потім трьох, а в сім'ї їх було восьмеро. Із самого початку навіть домовитися про час проведення заняття було викликом. Тому я говорю своїм студенткам і студентам, щоб вони дивилися на дітей і батьків як на звичайних людей.

Я також сильно мотивую студентів і студенток, щоб вони робили наголос на будуванні взаємин. Це те, що для мене дуже важливо. Будування взаємин відбувається на багатьох рівнях. Наприклад, розповім вам про один конкретний випадок, уточнюючи заразом, що ми говоримо про навчання польської мови, але насправді готуємо дітей до мови шкільної освіти. Минулого року я зустрілася з такою ситуацією, беручи участь у заняттях, — я приєдналася до уроку на короткий час для спостереження. Після завершення уроку ми ще довго розмовляли зі студентками. Ми розмірковували про те, яким чином найбільш ефективно допомогти їхній учениці, яка готувалася до іспиту восьмикласника. Ми вирішили, що замість уроків польської мови студентки даватимуть уроки математики і підготують її до цього іспиту, допомагаючи зрозуміти весь математичний матеріал. Це був дуже цінний досвід, адже ця дівчинка навчалася польської мови через математику.

ВИ ВЖЕ ДЕЩО ЗГАДУВАЛИ ПРО ПІДГОТОВЧИЙ ПРОЦЕС. ЩО ЩЕ Є ЙОГО ЕЛЕМЕНТОМ?

Підготовча програма добре розроблена на логопедичній спеціальності. Вона включає заняття з активізації, багатокультурності та багатомовності. Є елементи методики, скерованої до дітей і дорослих. Ми робимо великий наголос на метод мови шкільної освіти, щоб навчити наших студентів і студенток, як

адаптувати текст, аналізувати мовні компетенції дитини, пристосовувати текст до необхідних вимог, викладати граматичний матеріал чи вводити лексику. Загально кажучи, ми готуємо до навчання мови шкільної освіти. Ми використовуємо розроблений нами [д-р габ. проф. ПУ Малґожатою Памулою-Бегренс та д-р габ. проф. ПУ Мартою Шиманською — ред.] метод навчання польської мови як мови шкільної освіти. Крім того, ми проводимо вступну зустріч і показуємо контекст навчання дітей із досвідом біженства.

Ми також використовуємо інші матеріали — наприклад, Фонду на благо соціальної різнорідності, демонструємо фільми. Маємо також чимало власних записів, обговорюємо конкретні випадки.

Я також використовую щось, що називаю «шоковою терапією» — наприклад, ми показуємо документальний фільм про мігрантів, які не мають врегульованого статусу в Польщі, перебувають тут нелегально і дісталися сюди різними шляхами. Тому в фільми є також разючі сцени, з насильством, ґвалтуванням. Він має усвідомити, що не кожна людина, яка втікає зі своєї країни й потрапляє до Польщі, має можливість потрапити сюди безпечним шляхом, і що це пов'язано з великим ризиком насильства і складних ситуацій. Це завжди приголомшливий досвід для студенток і студентів. Крім того, вже під час практики я додатково надсилаю їм різні матеріали, статті, інтерв'ю.

Під час готування студентів і студенток до практики ми також доносимо до них, що практика є обов'язковою, і мені здається, що завдяки цьому вони трактують її як частину свого професійного досвіду.

ЯКБИ ІНШІ ОРГАНІЗАЦІЇ ХОТІЛИ НАЛАГОДИТИ СПІВПРАЦЮ З УНІВЕРСИТЕТОМ ІЗ МЕТОЮ НАДАННЯ СХОЖОЇ МОВНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЯМ/ДОРОСЛИМ ІЗ ДОСВІДОМ МІГРАЦІЇ/БІЖЕНСТВА, НА ЩО, НА ВАШУ ДУМКУ, ПОТРІБНО ЗВЕРНУТИ ОСОБЛИВУ УВАГУ?

Оскільки університети мають певну структуру, а студентська практика є частиною цієї структури, я не йшла б у напрямку волонтерства у випадку ведення таких занять — тільки обов'язкових занять і практики. Так це діє у нас — люди, які хочуть у нас навчатися, мають такий обов'язковий блок занять і практики. Завдяки цьому вони справді отримують цей конкретний професійний досвід.

Важлива також перспектива тих, хто навчає. Одна з груп, яка проходить практику, підготувала рекомендації для тих, хто вестиме навчання в наступному навчальному році. Зацитую їх тут — гадаю, що варто взяти їх до уваги, готуючись до таких занять:

- Старанно заплануй урок.
- Підготуй вступну розмову з дитиною, розпитай, як вона почувається, що в неї нового.
- Повтори те, чого дитина навчилася на попередніх уроках.
- Рахується не кількість нового матеріалу, а процес навчання і те, чого учень або учениця навчилися.
- Не забувай підсумувати занять.
- Підготуй час від часу мовні ігри.
- Можеш залучити в навчальний процес батьків і запитати про потреби дитини; мама або тато можуть допомагати у процесі навчання.

Міркуваннями на тему процесу навчання польської мови як іноземної дітей, що живуть у Центрі для іноземців у Лукові, ми попросили поділитися також студентів, які їх навчають:

- Це був досвід, який дуже розвивав, давав багато задоволення. Крім того, ми могли відкритися на іншу людину і її культуру.
- Це дуже цінний досвід — не лише в освітньому плані, але і в культурному.
- Це дуже цікавий досвід. Задоволення величезне, якщо в дитини помітний значний прогрес. Такі заняття приносять радість учителю й учню.
- Ведення таких занять вимагає багато терплячості й креативності, але дає велике задоволення, коли бачиш розвиток учня.
- Важливою була можливість введення і вдосконалення конкретних мовних умінь.
- Вигляд дитини, яка радіє, що може виконувати завдання без сторонньої допомоги, що розуміє правила, приносив мені страшенне задоволення.
- Для мене було цінне те, що хлопець дуже старався на кожному уроці й тішився новоздобутими знаннями.
- Ці уроки давали мені можливість саморозвитку і допомоги учню.
- Ведення таких занять приносить масу задоволення. Ми як студенти можемо чогось навчитися, набрати досвіду. Завдяки таким урокам ми можемо допомогти дітям покращити комунікацію, подолати шкільні труднощі.
- Така співпраця дозволяє здобути досвід у роботі з двомовними дітьми, пізнати їхні потреби й пояснити те, що незрозуміле. Робота з дитиною дає відчуття реалізації, якщо ми бачимо, що дитина підвищує рівень своєї мовної компетенції.

Варто додати, що, на думку переважної більшості студентів і студенток, які брали участь у програмі практики в 2021/2022 навчальному році, завдяки їхнім урокам рівень знання польської мови в дітей, яких вони вчили, покращився.

У оцінювальній анкеті, проведеній після завершеного циклу занять, майже 74% опитаних ствердно відповіли на запитання «Чи вважаєте Ви, що завдяки Вашим заняттям рівень знання польської мови учня покращується?». Негативну відповідь дали трохи більше 5%, решта 21% респондентів зазначили відповідь «Не знаю».

Своїми враженнями про заняття поділилися також діти, які беруть участь в уроках польської мови. Їхнє оцінювання мало форму листів, адресованих їхнім учителям та вчителькам. Ось їхні фрагменти:

Дорогі Пані Вчительки! На початку мого листа я хотіла б дуже Вам подякувати за присвячений час і речі, яких я навчилася на цих заняттях. Мені дуже подобалося на заняттях те, що, крім навчання польської мови, Ви запитали мене, з чим я ще маю проблему. Це була історія, дуже важкий для мене предмет, з якого я в школі мала переважно 4. Але завдяки тому, що Ви поєднали навчання польської мови з історією, я мала на кінець навчального року з історії 5, а з польської мови теж 5. Дякую Вам також за врахування в цих заняттях моєї мрії й зацікавлення — пса.

Дуже Вам дякую за ці заняття і те, чого ви мене навчили на них. Мені дуже подобалися на них мультфільми, які Ви мені включали, і питання про них, на які я відповідала. Дякую Вам за те, що навчили мене годинника, з яким я мала проблеми у школі.

ПРО ПРОЄКТ

У проєкті «Включені» ми долаємо проблему загрози соціального виключення груп, із якими працюємо вже багато років: біженок, мігранток та жінок із сільської місцевості, а також загрози освітнього виключення дітей-біженців.

Ми хочемо жити в суспільстві інклюзивному й відкритому. Ми є єдиними організаціями, які діють у цій сфері на території Лукова та Опольського повіту.

Щоб відповісти на проблему, ми розробили дві моделі співпраці задля соціальної інтеграції (біженці/-ки, мігранти/-ки, вищі навчальні заклади, установи, громадські організації) та різнорідності, а також протидії соціальному виключенню. Ми зміцнюємо голос людей зі згаданих груп шляхом заходів, пов'язаних із культурою, мистецтвом, професійних тренінгів, а також шляхом залучення союзницьких організацій та установ, таких як Педагогічний університет ім. Комісії національної освіти у Кракові. Завдяки цим альянсам і розробленим моделям, готовим для використання у всій Польщі, ми забезпечимо стійкість проєкту після його закінчення.

Включаючи до безпосередніх заходів численну групу людей, ми тамуємо соціальні страхи, руйнуємо стереотипи, боремося з упередженнями. Ми провели навчання для лідерок змін, які входять до складу міжкультурного колективу. Його членкині мають здатність впливу на багато місцевих середовищ.

Ми зменшуємо цифрове виключення дітей-біженців і показуємо, як об'єднувати середовища задля спільного блага, яким є освіта.

Партнерства з соціальним кооперативом «Vintage Baby» з Норвегії, Ґмінною бібліотекою і Будинком культури в Лазісках, а також альянси з іншими суб'єктами дозволили нам вдосконалити методи праці з групами, яким загрожує соціальне виключення, а соціальна кампанія і комунікаційні заходи дозволили поділитися позитивним досвідом із багатьма іншими установами та організаціями.

Włącz ne
embraced

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active citizens fund

ПРОЄКТ РЕАЛІЗУЮТЬ:

Stowarzyszenie **Dla Ziemi**

CAFÉ Vintage

Проєкт фінансований Ісландією,
Ліхтенштейном і Норвегією з фондів ЄЕЗ
у рамках програми «Активні громадяни
— Регіональний фонд»